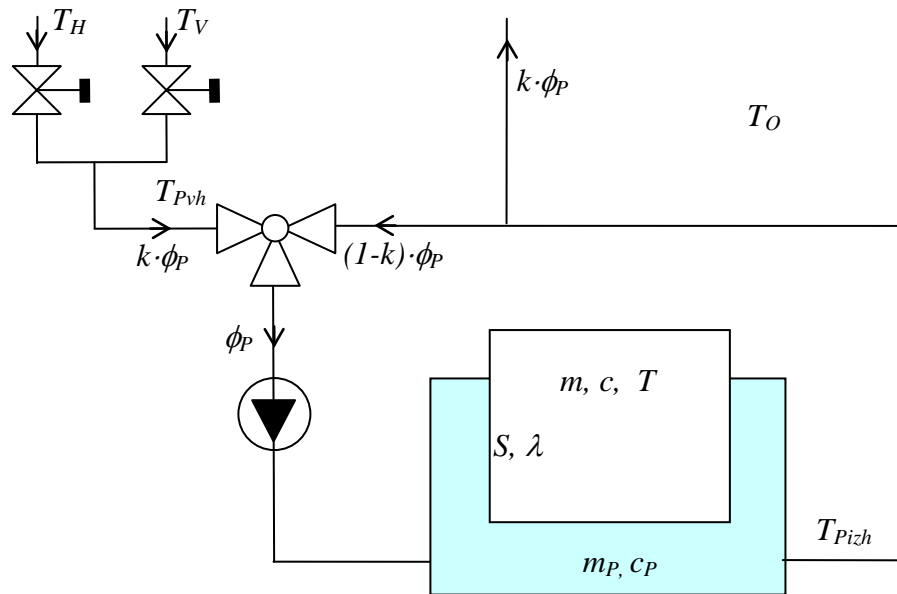

6. laboratorijska vaja

Vodenje temperature v jedru reaktorja z upoštevanjem omejitev

Matematično modeliranje šaržnega procesa

Šaržni reaktor, ki ga bomo obravnavali, prikazuje slika 1. Njegovo delovanje bomo opisali s pomočjo matematičnega modela.

Slika 1. Shematičen prikaz šaržnega reaktorja

V reaktorju se mešajo sestavine, ki se segrevajo po določenem temperaturnem profilu, podanim z referenčnim receptom, in reagirajo v končni produkt. Reaktor ogrevamo oziroma hladimo preko plašča, po katerem se pretaka voda, ki je ali hladna (T_H) ali vroča (T_V). Na temperaturo vode na vhodu plašča lahko vplivamo z dvema on/off ventiloma za dotok hladne oziroma vroče vode in preko mešalnega ventila, ki meša vhodno vodo in povratno vodo iz plašča (refluka).

Namen vodenja je, da temperatura snovi v reaktorju sledi željeni temperaturi podani z receptom. To zagotovimo z algoritmom vodenja, ki vpliva na naslednje izvršne člene procesa: on/off ventila za dotok hladne oziroma tople vode in mešalni ventil. Pri tem moramo zagotoviti, da temperatura plašča T_{Pizh} ne preseže določene zgornje meje (T_{Pmax}).

Matematični model dobimo iz fizikalnih zakonitosti procesa. Glede na zakon o ohranitvi energije v plašču lahko zapišemo

$$m_P c_P \frac{dT_{Pizh}}{dt} = k \phi_P c_P T_{Pvh} + (1-k) \phi_P c_P T_{Pizh} - \phi_P c_P T_{Pizh} - \lambda S (T_{Pizh} - T) - \lambda_O S_O (T_{Pizh} - T_O)$$

za kotel pa velja

$$mc \frac{dT}{dt} = \lambda S (T_{Pizh} - T)$$

kjer uporabljeni simboli predstavljajo:

- m_P masa snovi v plašču,
- m masa snovi v kotlu,
- c_P specifična toplota snovi v plašču,
- c specifična toplota snovi v kotlu,
- T_{Pizh} izhodna temperatura plašča,
- T temperatura snovi v kotlu,
- k faktor odprtja mešalnega ventila (od 0 do 1),
- ϕ_P masni pretok tekočine skozi plašč,
- T_{Pvh} temperatura vhodne tekočine v mešalni ventil, ki je lahko T_H ali T_V ,
- T_H temperatura hladne vode,
- T_V temperatura vroče vode,
- λ toplotna prevodnost spoja med plaščem in kotlom,
- S skupna površina spoja med plaščem in kotlom,
- λ_O toplotna prevodnost spoja med plaščem in okolico,
- S_O skupna površina spoja med plaščem in okolico,
- T_O temperatura okolice.

Gornji matematični model smo realizirali v okolju Matlab-Simulink.

V primeru 600-litrskega kotla ima obravnavani model naslednje parametre:

$$m = 600 \text{ kg}, m_P = 40 \text{ kg}, S = S_O = 2 \text{ m}^2, \lambda = 420 \frac{\text{W}}{\text{m}^2 \text{ K}}, \lambda_O = 84 \frac{\text{W}}{\text{m}^2 \text{ K}}$$

$$\phi_P = 1.6 \text{ kg/s}, c = c_P = 4200 \frac{\text{J}}{\text{kg K}}, T_H = 12^\circ \text{C}, T_V = 75^\circ \text{C}, T_O = 17^\circ \text{C}$$

pri maksimalni in minimalni temperaturi plašča, ki sta enaki

$$T_{P \max} = 60^\circ \text{C}$$

$$T_{P \min} = 10^\circ \text{C}$$

Zahteve pri vodenju so naslednje:

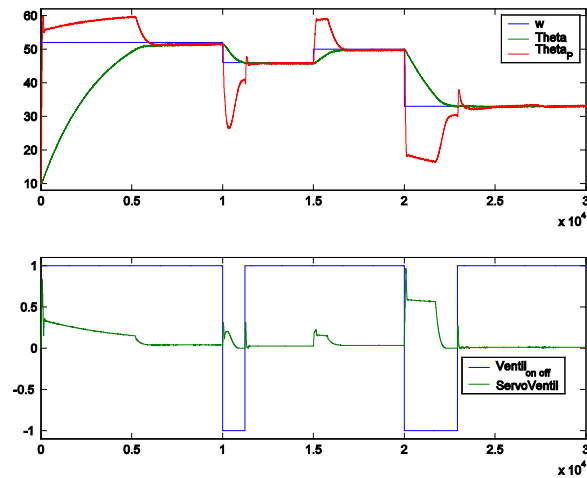
hitri nastavitveni časi (izregulacija regulacijskega pogreška),

majhni prenehaji temperature,

omejitev temperature plašča reaktorja,

majhno število preklopov ventilov za hladno in toplo vodo.

Primer simulacije zaprtozančnega vodenja temperature vidimo na sliki 2.

Slika 2. Primer vodenja šaržnega procesa

Na sliki 2 prvi graf prikazuje potek temperature v kotlu, v plašču ter referenčno temperaturo, drugi graf pa stanje on/off ventila in položaj mešalnega ventila.

Naloga:

1. Realizirajte model reaktorja v Simulinku.
2. Realizirajte shemo vodenja, ki upošteva omejitve temperature plašča in ostale zahteve vodenja. Vodenje realizirajte s kaskadno shemo. Začetni vrednosti temperatur plašča in kotla naj bosta enaki temperaturi okolice. Referenčna temperatura naj bo nekaj časa 35°C , potem pa naj skoči na 45°C .